Қазақтардың рухани мәдениеті мен дәстүрлі дүниетанымы

Қазақ халқының рухани мәдениеті - бұл халықтың сан ғасырлық өмір сүру тәжірибесі мен даналығы, өткенгі мен бүгінгі заманның байланысын сақтап жатқан көпір. Қазақстан аумағында мыңдаған жылдар бойы дамыған тарихи-этнографиялық үдерістер ұлттық мәдениеттің қайталанбас болмысын қалыптастырды. Қазақ халқының бай мұрасы - рухани мәдениет және дәстүрдің өркениетке қосқан елеулі үлесі.

Ұлы Дала - ежелден бері алуан өркениеттердің тоғысқан мекені. Біздің заманымызға дейінгі дәуірлерден бастап, сақ, ғұн, сармат, үйсін, қаңлы тайпалары түркі мұрасының негізін салды. Ислам дінінің ауғалығы таралуы (Жасырда / Қарахан мемлекетінің 960 жылы ислам дінін мемлекеттік дін ретінде қабылдау) тарала бастады. Ол халықтың дүниетанымы жаңа деңгейге көтеріп, әдет-ғұрыптары мен тұрмыс салттарын бағытты. Бұл үдеріс жіреше XV ғ. Қазақ хандығының құрылу (1465 жылы) кезінде рухани құндылықтар қалыптасуына тірек болды.

Қазақ халқының рухани мәдениетінде дүниетанымы ерекше орын алады. Сонымен қатар, үлкен алуантүрлілікке

ОҚУ-АҒАРТУ МИНИСТРЛІГІНІҢ "ДАРЫН" РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ПРАКТИКАЛЫҚ ОРТАЛЫҒЫ РЕСПУБЛИКАЛЫҚ МЕМЛЕКЕТТІК ҚАЗЫНАЛЫҚ КӘСІПОРНЫ

не болды. Яғни, Ислам діні ғана емес, ата-бабаларымыз елшілігінен аммунды, тотемизм, отқа табынушылық, ал орта ғасырларда тәңіршілдік және Ұлтаңы ана діни-наным сенімдер таралды. Бұл наным-сенімдер табиғатқа құрметпен қарау, арулақтарға құрмет (~~сыйлау~~ көрсету), ата-баба рухын дәріптеу секілді маңызды әдет-ғұрыптардан құралады. Кейбірі қазіргі кезде де өз маңызын сақтап қалды. Мысалы, ана сүтімен бастап қазақ баласын "үлкенге құрмет, кішіге ізет" көрсетуге тәрбиелейді. Және "шешіп ата" ұғымы ұрпақтар арасындағы байланысты сақтап, ата-бабаларға құрметпен қарауға үйретеді.

Қазақ халқының тұрмысы мен салтында қонақжайлық, бала тәрбиесі ерекше орын алады. "Қонақ келсе, құт келер" деген халық даналығынан көруге болады. Тіпті күтпеген жерден келген қонақты "Құдайы қонақ" деп атайды. Яғни, бұл мысалдар қазақ қонақжайлығының әдет-ғұрыптарын және мәдениетін анық бейнесін алады. "Ас беру" салты арулақтарға құрмет көрсетіп, ас беріп, еске алу ғұрпы ата-бабаларға сыйластығын дәлелдейді.

"Өнер алды - қызыл тіл" мақал-мәтелінен ұлттық болмысы тайғы сипат аламыз. Қазақтың музыкалық өнері -

ОҚУ АҒАРТУ МИНИСТРЛІГІНІҢ
"ДАРЫН" РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ПРАКТИКАЛЫҚ ОРТАЛЫҒЫ
РЕСПУБЛИКАЛЫҚ МЕМЛЕКЕТТІК ҚАЗЫНАЛЫҚ КӘСІПОРНЫ

рухани мұраның алтын бесігі. Қобыз, домбыра сынды аспаптар ұлттық таным дүниесін бейнелейді. Қобыздың атасы Қорқыт атамыз өз күйлері арқылы сөзбен айтуға қиындық туғызатын сезім және ойларын жеткізуге болатынын дәлелдеді. Расында, күйлер адамның таным дүниесін сөзсіз жеткізеді. Құрманғазы, Біржан-сал, Ақан сері, Дәулеткерей, Ұлықмас Дүйсенов және тағы басқа күйшілер өз заманының қайғысы мен қуанышын жырлады.

Қазақ жері- Ұлы Даланың шырағы. Әр тұрғ жеріміз үшін ата-бабаларымыз қан мен терін төкті. Әбу-насыр әл-Фараби сөзі бойынша "Тарихтың өткенін білмеуі, қазіргі жағдайын білу, болашақты болжау қиын", дегенді, тарихи жадты білу міндетіміз. Таным, мен күй байтақ даласын қасиетті жер ретінде санаймын. Бірақ, менің таным-дүнием үшін ерекше маңыз ие ол- Қожа Ахмет Ясауи кесенесі. Түркістанның шаншырағы, ЮНЕСКО керемет қастерлі орындарының бірі ретінде қарастырамын.

Қорытындылай келе, қазақ халқының рухани мәдениеті- халқымыздың тарихынан даналығының айнасы, ұрпақтан ұрпаққа жеткізген мәңгілік мұра. Осы рухани мәдениетті, әдет-ғұрыптар мен

ОҚУ-АҒАРТУ МИНИСТРЛІГІНІҢ "ДАРЫН" РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ПРАКТИКАЛЫҚ ОРТАЛЫҒЫ" РЕСПУБЛИКАЛЫҚ МЕМЛЕКЕТТІК ҚАЗЫНАЛЫҚ КӘСІПОРНЫ

салт-дәстүрлерді сақтау, келесі ұрпаққа жеткізу - әрбіріміз үшін борыш

ОҚУ-АҒАРТУ МИНИСТРЛІГІНІҢ
"ДАРЫН" РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ПРАКТИКАЛЫҚ ОРТАЛЫҒЫ
РЕСПУБЛИКАЛЫҚ МЕМЛЕКЕТТІК ҚАЗЫНАЛЫҚ КӘСІПОРНЫ